

האגדה של הבלש העבדי הראשון

את שלמה בן-ישראל בתחילת שנות השלושים הייתי נכנס לעתים קרובות לתנות ספרים וקהלים של חנינא גולדשמידט ברחוב לוינסקי. מר גולדשמידט היה מייבא מיוון עתונים ושכר עיתונים סנסציוניים. עולי סאלוניקי, סבלים, פוטלי בניין זפתם "עמר" קפצו על הסחורה כמוצאי שלל רב. מתוך שיהיה אתם ידעתי, כי אלה לא יקראו את עגבון, הוא אי את בורג לא. עלה במחירי רעיון ל- ספק להם ספרות קלה ומוי- יפנה, נזכרתי כיצד נחשבתו בימי נעורי אחר סיפורי שרלוק הולמס ונאט סיני- קרטון, זכרתי הדמתי על הנוער בארץ על שאין ב- אפשרותו לקרוא ספרות של סוג זה, המלהיבה את הדי- ין.

החלטתי לשלוח את ידי ביצירת ספרות בלשית. בני- תים חליתי במאלאריה וב- פקודת הרופאים גסעתי לשם ריפוי אל משפחתי בפולין. בווארשה סיפרתי לדודי משה ליירוביץ, שהיה מעורכי היומון האידי, "היינט", את אשר בלבי.

דודי היה ממנהיגי התנועה הרוויזיוניסטית בפולין. באחד הימים נפגש עם זאב ז'בו- טינסקי וסיפר לו על הרעיון שלי. ז'בוטינסקי התלהב. כבר בשבתו בבית-הסוהר בעכו תרגם לעברית את "המכתב האבוד" לאדגר אלן פו - אתה היצירות הקלאסיות ב- ספרות הבלשית. עצתו של ז'בוטינסקי היתה, כי אכתוב סיפורים על רקע חיי הארץ וכי אבחר לגיבור העלילוח אישיות ידועה בארץ - לא חשוב מי ובלבד, כי שמו של האיש יהיה קשור בהר- פתקאות.

בשובי לארץ התייעצתי עם אביגדור המאירי כיצד לבצע את תכניתי. גם הוא התלהב מן הרעיון. הנני זוכר את דבריו: "השתמש בשפה קלה, הוזהר ממליצות, אך הוזהר גם

מסגנון הרחוב. וכן זכור: ללא גירווי מין. תתחזק גם מחיאורי וזועה שברצה. זכור כי את הסיפורים האלה יקראו גוער, ילדים. תשתמש באמצע- עים מדעיים לפיתוח התעלוי- מות והעיקר: לשון פשוטה, אך נקייה ונכונה".

המאירי הסכים לערוך את הסיפורים וגם הבטיח לכתוב הקדמה לסיפור הראשון. עתה זייתי זקוק לדמות שתשמע גבור מרכזי להרפתקאות של "ספריית הבלש".

את דוד תדהר זכרתי מימי היותו קצין במשטרת ירוש- לים. באחד הימים פגשתי ברחוב ונדע לי מפיו, כי פחת משרד לחקירות. הצעתי לו עסקה: "תרשה לי להשי- תמש בשמך ובתמונתך ואתן לך פרסום עצום". ואכן תדהר אישר לי להשתמש בשמו בתיאורי "השגים בלשיים".

באותו לילה ישבתי ליד השולחן כמטבח - השולחן היחיד בביתי - וכתבתי את הסיפור הראשון, "הרצח מסוזורי". דוד תדהר, הבלש העברי הראשון, הציל אדם חד מפשע, שהמשטרה האשי- מה אותו ברצח ירידו, בהוכי- חו, כי לא יד אדם רצה את האיש, אלא רסיס של מיטיאור שנפל מן השמים.

עם הסיפור ביד יצאתי למי- צוא מו"ל. מצאתי מדפיס ש- הסכים לתת לי אשראי לתודש ימים. אלכסנדר מרוס הדפיס אלפיים חוברות של "הרצח המסתורי" וקיבל ממנו שטר שפרעונו חל כעבור ארבעה שבועות.

חנינא גולדשמידט מסר לי כתובות של סוכני עתונים בערי הארץ ואני הפצתי את החוברת הראשונה.

בשבוע הראשון נמכרו כ- 400 חוברות. מן הסיפור הי- שני נמכרו 900. החוברת הי- שלישית אזלה מן השוק יו- מיים לאחר שהופיעה. את הסיפור הרביעי הדפסתי ב- 3000 העתקים וגם הן נמכרו מיד.

הייתי המחבר, המגיה, הי-

מפיץ, הגובה ומנהל החשבו- נות - והענין העיק עלי. אז הופיע תדהר והציע עזרה. "נעשה שותפות" - אמר - "אתה תהיה העורך ואני אהיה המנהל. אוריד ממך את כל העול האדמיניסטרטיבי ותו- כל להתמסר לצד הספרותי".

כך גוצרה השותפות. המשכ- תי לחבר את הסיפורים ותדהר עסק בהדפסה, בהפצה ובהנ- הלת התשונות. אביגדור הי- מאירי המשיך לערוך את כת- ביל היז אך עתה קיבל שכר, כאשר המאירי חלה פעם פגי- תי אל אשר ברש והוא עבר על כתב-היד. הקפדתי על טהרת הלשון והחוכן. אף ת. נ. ביאליק אימץ את ידי ל- המשיך.

מדי שבוע בשבוע הייתי מפרסם סיפור חדש. חתמתי בשמי "המלא וגם בשמות בדר- יים: שלמה בניגלפר, דוד יע- קבי, א. בן-שבע, א. חבקוק ועוד. כן הומנתי סופרים לש- לוח יצירותיהם. "הספרייה" היתה פונדק לשלם שכר סופ- רים הגון, כי בינתיים הגיעה התפרצה ל-20 אלף עותקים לסיפור. תדהר השיג גם מו- דעות לחוברות.

בינתיים פרסמנו תחת כו- תרת, "בקרוב יופיעו" שמות סופרים ידועים שתדהר הזמין אצלם סיפורים. יום אחד מסר לי תדהר את שמו של עזמוות, שפרסם פיליטוגים ב"דאר הי- יום". תדהר היה ממעריציו וגפשו חשקה דוקא, כי עזמוות יכתוב סיפור עליו; הסברתי לתדהר כי עזמוות הוא אמנם פיליטוגיסטן כשרוצי, אך ל- עולם לא יכתוב "בלש". עו- מות היה ה"קש" ששבר את גב השותפות שלבנו, אולם נפרדנו בידידות.

המשכתי לפרסם "ספריית הבלש", אך בלי שמו של תדהר. בחרתי בגבור אחר: ירמיה אלמוג. אך שמו של תדהר הפך לאגדה. בלי תד- הר ירדה תפוצת "ספריית הי- בלש".

לפני מלחמת העולם השני- ייה, התחיל ה"היינט" הוואר-

שאי לפרסם תרגומי סיפורי, רשמם באידיש, דער ארץ ישראלדיקער שעראק האל- מס". אם אינני טועה תרגם את הסיפורים אברהם שטרן (יאיר) מעברית לאידיש. גם ה"פורורטס" הגויירוקי קנה את הזכות לפרסם את הסיפורים בהמשכים.

כאשר תמו התרגומים היו מינגי ה"פורורטס" לכתוב רומאנים בלשים, ותדהר הר- שה לי להשתמש בשמו. יצרתי "משפחה שלמה" ס" ביב הבלש דוד טידהאר (בכי תיב האידי). בסיפורים הרא- שונים היו לתדהר שני עוזי- רים: ירמיהו - צבר יליד פתח-תקוה, וסעדיה - תימני, תושב כרם התימנים שעלה בעודו ילד מצנעא. ב"פורור- טס" הוספתי עוד עוזר, וזוא סנדר הווארשאי. כך יצרתי משפחה בלשית של קיבוץ גלויות.

כאשר תדהר החל להוציא לאור את "האנציקלופדיה של חלוצי הישוב", ביקש ממני להפסיק להשתמש בשמו. הוא ביקר בארצות-הברית, והסר- סום כגבור בלשי לא תאם את תפקידו כעורך ומו"ל.

עשיתי כבקשתו. אותו זמן נדפס ב"פורורטס" בהמשכים סיפור על תדהר. יום אחד הופתעו הקוראים מהחלטת הבלש המפורסם דוד תדהר להנציח את חלוצי הישוב ו- בניו. הוא הזמין את עוזריו ומסר לידיהם את משרד הי- חקירות שלו. מאותו יום הוסר השלט "תדהר ושות'" והוחלף בשלט חדש, "ירמיהו אלמוג ושות'". מאז המשיכו אלמוג, סנדר וסעדיה, לפענח תעלוי- מות הנגב, לפתור את מסחרי הקללה בקיבוץ, לגלות את עקבות גזוני מגילות קומראן ולהיות מעורבים בגילוי פושי- עים נאצים. כסיפור שפורסם ב"פורורטס".

אנוכי יצרתי אמנם את הי- אנדה של הבלש העברי הי- ראשון, אך לאמיתו של דבר היה תדהר לאגדה בתיו ב- זכות עצמו.